הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָן רס

רס דִּינֵי הַכְנָסַת שַׁבָּת. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א [*] (א) * [א]מְצָוָה (פ) (ב) לְרָחֵץ הַגָּה: (ג) * כָּל גּוּפוֹ. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ, יִרְחַץ (טור) פָּנָיו יָדָיו (ד) וְרַגְלָיו * בְּחַמִּין (ה) בָּעֶרֶב שַׁבָּת, [ב]וּמְצָוָה * לָחוּף הָרֹאשׁ [ג]וּלְגַלֵּחַ (ג) [ב] הַצִּפָּרְנַיִם (ו) בָּעֶרֶב שַׁבָּת.

א שַׁבָּת כ״ה (ע״ב) מָקָא דָּרְשִׁי יְהוּדָה בַּר אִילָעַאי.
ב מָרְדְּכַי שָׁם (פ״א סי׳ רפז) וְשִׁבְּלֵי הַלֶּקֶט (סי׳ נח).
ג כל בו (סי׳ לה)

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [כשו״ע] מְצָוָה לְרָחֵץ כו׳. וְכָתַב בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ג) בְּשֵׁם הָאֲרי״ז זַ״ל (שער הכוונות ענין קבלת שבת) שֶׁמְּנָהֲגוֹ לְרָחֵץ תְּחִלָּה פָּנָיו וְאַחַר כָּךְ יָדָיו וְאַחַר כָּךְ רַגְלָיו כְּפֶשֶׁט הָאָמוּר בְּזֹהַר, דְּלֹא כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ רוֹחֲצִין הַיָּדַיִם וְאַחַר כָּךְ הַפָּנִים עַיֵּן שָׁם: [ב] הַצִּפָּרְנַיִם. עַיֵּן בְּאֹר הַיטֵב (סק״ב). וּבְמַחֲזִיק בְּרָכָה (אות ד) כָּתַב שֶׁאַף שֶׁכָּל הָאַחֲרוֹנִים כָּתְבוּ דִּבְרֵי הַמְגִ״ד מֵישָׁרִים (משלי פכ״ג) שֶׁלֹּא יִקַּץ צִפָּרְנֵי יָדָיו וְרַגְלָיו בְּיוֹם אֶחָד אֵין לְחוֹשׁ לָזֶה דִּכְסָדָר הַכַּוָּנוֹת מִמַּהֲרַ״ש וּוִיטָל (שער הכוונות דרוש סדר שבת דרוש א ענין קבלת שבת) שֶׁהַכְּתִבָּה מִשְּׁהָרַת יַד הַקֹּדֶשׁ מָר אֲבִיו מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטָאל זַ״ל כָּתַב שֶׁקִּבֵּל מִפִּי הָאֲרי״ז זַ״ל יוֹם הַשִּׁשִּׁי הָיָה נוֹטֵל צִפָּרְנֵי יָדָיו וְרַגְלָיו כו׳ עַיֵּן שָׁם. וּלְעִנְיַן נְטִילַת צִפָּרְנַיִם בְּעֶרֶב שַׁבָּת בְּחֹל הַמּוֹעֵד, עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תקל״ב וּמְבֹאָר שָׁם (באר היטב סק״א) דִּקְשׁוֹת״ת נֶחְלַת שִׁבְעָה (סי׳ נז) מַתִּיר לְמִי שֶׁרָגִיל בְּעֶרֶב שַׁבָּת, וְעַיֵּן בְּנַחֲלַת שִׁבְעָה דִּמְסַיֵּם בָּהּ בְּצָרוּף עוֹד מְצָוָה גּוֹרֶרֶת הָרִאשׁוֹן הָיָה מַלְבּוּשׁוֹ צִפָּרֶן, וּכְשֶׁחָטָא נִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנּוּ וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ רַק צִפָּרְנַיִם, וּמֵאַחַר שֶׁהָאִשָּׁה גִּרְמָה שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט הַמַּלְבּוּשׁ לָקְחָה מֵהּ שֶׁנִּשְׁאַר מֵהֶם יֵשׁ לָחוּשׁ לַעֲנֹשׁ בּוֹ הָאִשָּׁה.

בַּאֵר הַיטֵב

א (ג) לְרָחֵץ. אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים: (ב) הַצִּפָּרְנַיִם. כָּתַב בְּצַוָּאַת רַבִּי יְהוּדָה חָסִיד (סי׳ מח) שֶׁלֹּא לִטֹּל הַצִּפָּרְנַיִם וְלֹא לְגַלַּח בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ. וְכָתַב כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, אֲפִלּוּ אִם חָל רֹאשׁ חֹדֶשׁ בְּעֶרֶב שַׁבָּת אֵין לְהִסְתַּפֵּר מִפְּנֵי סַכָּנָה וְיֵשׁ לְהִסְתַּפֵּר בְּיוֹם חֲמִישִׁי שֶׁלְּפָנָיו. וְעַיֵּן בְּסִימָן תצ״ג סָעִיף ג׳. וּכְמַגִּיד מֵישָׁרִים בְּמִשְׁלֵי (פכ״ג) כָּתַב שֶׁאֵין לְקַץ צִפָּרְנֵי הַיָּדַיִם וְהָרַגְלַיִם בְּיוֹם אֶחָד וְאֵין לְקַץ אֶלָּא בְּעֶרֶב שַׁבָּת אוֹ בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב. וְהַנּוֹכֵן שֶׁיְּקַץ מִן הָרַגְלַיִם בְּיוֹם חֲמִישִׁי וּמִן הַיָּדַיִם בְּיוֹם שִׁשִּׁי וּבְשֶׁאֵר יָמִים אֵין לְקַץ כְּלָל. וּמַשָּׂה מֹשֶׁה (סי׳ תיא) כָּתַב בְּשֵׁם סֵפֶר הַנֵּר שֶׁלֹּא לִטֹּל בְּיוֹם חֲמִישִׁי מִפְּנֵי שֶׁגּוֹדְלִין בְּשַׁבָּת. וְכָתַב הַשַּׁ״ז (סק״א) דִּלְפִי זֶה גַּם בְּגִלּוּחַ שְׂעָרוֹת אֵין לַעֲשׂוֹת בְּיוֹם חֲמִישִׁי, עַיֵּן שָׁם. וְאֵינוֹ מֻכְרָח דְּהָא אֲנָשִׁי מִשְׁמָר הָיוּ מִסְתַּפְּרִין בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְעוֹד אַפְּאֵי הַמְּלַךְ מִסְתַּפֵּר בְּכָל יוֹם הָא אֵין לוֹ שֵׂעָר, עַיֵּן יַד אַהֲרֹן וּבִשְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סק״א). הַשּׁוֹרֵף צִפָּרְנָיו חָסִיד, קוֹבְרָן צַדִּיק, זוֹרְקָן רָשָׁע, נִדָּה י״ז (ע״א). [וְהַטַּעַם דְּזֹקֶת הַחֶטְא שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיָה מַלְבּוּשׁוֹ צִפָּרֶן, וּכְשֶׁחָטָא נִתְפַּשֵּׁט מִמֶּנּוּ וְלֹא נִשְׁאַר מִמֶּנּוּ רַק צִפָּרְנַיִם, וּמֵאַחַר שֶׁהָאִשָּׁה גִּרְמָה שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט הַמַּלְבּוּשׁ לָקְחָה מֵהּ שֶׁנִּשְׁאַר מֵהֶם יֵשׁ לָחוּשׁ לַעֲנֹשׁ בּוֹ הָאִשָּׁה.

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * מְצָוָה וְכו׳. וּמַשְׁמַע בַּגְּמָרָא (כה:) דְּאֲפִלּוּ מִי שֶׁתּוֹרָתוֹ אֻמָּנוּתוֹ יֵשׁ לוֹ לְבַטֵּל כְּדֵי לַקַּיֵּם רְחִיצָה בְּחַמִּין דְּמֵבִיא שֵׁם הַגְּמָרָא מָרֵנוּ יְהוּדָה בַּר אִלְעַאי, אַף שָׁם בְּדִידֵיהּ לֹא נִזְכַּר כִּי אִם פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו:

* כָּל גּוּפוֹ. עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) שֶׁמְּפַקְפֵּק בְּדִין הַטּוּר. וְנִרְאֶה לִי דְּאִם לֹא הִשִּׁיג בְּבֵית הַמָּרְחָץ מַיִם חַמִּין רַק מוּעָטִין מוּטָב שֶׁיִּרְחַץ בָּהֶן פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו דְּהוּא מְבֹאָר בַּגְּמָרָא (שם) בְּהֶדְיָא:

* בְּחַמִּין. וּבְפוֹשְׁרִין יֵשׁ לְעַיֵּן כֵּיוָן דְּבַגְּמָרָא (שם) נִזְכַּר חַמִּין, וּפוֹשְׁרִין אֵין בְּכְלָל זֶה, וּכְמוֹ שֶׁהֵבִיא בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה לְקַמָּן בְּסִימָן שכ״ו (סק״א) לְעִנְיַן אִסּוּר רְחִיצָה בְּחַמִּין בְּשֵׁם הַנּוֹדָע בִּיהוּדָה (מַהֲדוּ״ת סי׳ כד־כה), אַךְ עַל הֶהָיא דְּהַנּוֹדָע בִּיהוּדָה גּוּפָא יֵשׁ לְעַיֵּן הַרְבֵּה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ שָׁם, אֲבָל בְּצוֹנֵן בְּוַדַּאי לֹא יָצָא בָּזֶה יְדֵי הַמִּצְוָה. אַךְ אִם לְאַחַר שֶׁנִּשְׁתַּטֵּף בְּצוֹנֵן נִתְחַמֵּם מְיֻטָּב עַל יְדֵי הָכֶל הַזֵּעָה שֶׁהֶעֱלָה עַל עַצְמוֹ לְכָאוֹרָה הוּא בִּכְלָל רְחִיצָה בְּחַמִּין, וּרְאִיָּה מִמַּה דְּאִיתָא לְקַמָּן בְּסִימָן שכ״ו סָעִיף ד׳ דְּלֹא יִשְׁתַּטֵּף אָדָם בְּצוֹנֵן וְיִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה וְכוּ׳ וְנִמְצָא כְּרוֹחֵץ כָּל גּוּפוֹ בְּחַמִּין, וְאֶפְשָׁר דְּשָׁם מִפְּנֵי שֶׁהוּא לְהַחְמִיר וְלֹא לְהָקֵל:

* לָחוּף הָרֹאשׁ. [ד]בב״ח (ס״א) הֶצְרִיךְ בְּחַמִּין, וּבְאֶמֶת לֹא נִזְכַּר חַמִּין בְּהַפּוֹסְקִים וּבְכָל מִידֵי דְּמַהֲנֵי לְמֵיחַךְ הָרֹאשׁ סַגִּי, וּבִזְמַן הַגְּמָרָא הָיָה דַּרְכָּם עַל יְדֵי אֵיזוֹ נָתָר וַכַדּוֹמֶה וְכִדְאִיתָא בְּשַׁבָּת נ׳ עַמּוּד ב׳ בְּרַשׁ״י דִּפּוּר הַמַּתְחִיל חוֹפֵף עַיֵּן שָׁם:

שָׁכַחְתִּי בְּסוֹף סִימָן רנ״ד (ס״ק נא) עַיֵּן שָׁם. אָסוּר לִכְרֹךְ בְּשַׁבָּת קְדֵרָה עִם מַאֲכָל חַם בְּכָרִים וּכְסָתוֹת אִם הוּא תְּחִלַּת הַטְמָנָה, אֲבָל חֲזָרָה מֻתָּר, וְכָל זֶה דַּוְקָא אִם הוּא בְּאוֹתָהּ קְדֵרָה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ, אֲבָל אִם פִּנָּה לִקְדֵרָה אַחֶרֶת מֻתָּר לִכְרֹךְ הַקְּדֵרָה הַהִיא:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

אֲבָל בְּתַבְשִׁיל קַר לְגַמְרֵי אֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁהֻסַּק אָסוּר אֲפִלּוּ לִסְמֹךְ, כִּי אִם עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי קֹדֶם שֶׁהֻסַּק, וּלְאַחַר שֶׁהֻסַּק אֲפִלּוּ עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי אָסוּר, דְּיֵשׁ בָּזֶה חֲשַׁשׁ בִּשּׁוּל. וּלְצֹרֶךְ חוֹלֶה שָׁאֵין בּוֹ סַכָּנָה אוֹ לְצֹרֶךְ קָטָן שָׁאֵין לוֹ מַה לֶּאֱכֹל, מֻתָּר לְחַמֵּם עַל יְדֵי אֵינוֹ יְהוּדִי אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ הַתַּנּוּר. וְדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ רֹטֶב, אֲפִלּוּ קַר כְּחַם דָּמֵי, דִּבְדָבָר יָבֵשׁ שְׁנִצְטַנֵּן קַיְימָא לַן דְּאֵין בִּשּׁוּל אַחַר בִּשּׁוּל. וּפֵרוֹת חַיִּין אַף שֶׁנֶּאֱכָלִים כָּךְ וְכֵן מִינֵי מַשְׁקִין, דִּינָם כְּתַבְשִׁיל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֹטֶב וְנִצְטַנֵּן לְגַמְרֵי דְּשֵׁיָּךְ בָּהֶם בִּשּׁוּל. [א]וְלִתֵּן דְּבַר מָה עַל הַקְּדֵרָה הַקָּבוּעַ בַּתַּנּוּר, דִּינוֹ כְּמוֹ עַל הַתַּנּוּר וּבְתוֹךְ הַקַּאכְלִי״ן. וְלָתֵת לְתוֹךְ הַמַּיִם שֶׁבַּקְּדֵרָה הַהִיא קַנְקַן עִם מַשְׁקִין, פְּשִׁיטָא דְּאָסוּר. וְיִשְׁרָאֵל אָסוּר לִתֵּן מַיִם לְתוֹךְ הַקְּדֵרָה הַהִיא בְּשַׁבָּת אֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁהֻסַּק, אַף אִם נְתָנָם הָאֵינוֹ יְהוּדִי קֹדֶם שֶׁהֻסַּק שָׂרֵי לַהֲנוֹת מֵהֶם. גַּם בְּעֶרֶב שַׁבָּת סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לִתֵּן שָׁם מַיִם לְתוֹךְ הַקְּדֵרָה הַהִיא כְּשֶׁהֻסַּק אָז, אֶלָּא אִם כֵּן שֶׁיּוּכְלוּ לְהִתְחַמֵּם כַּחֲצִי חַמָּם מִבְּעוֹד יוֹם, וּכְשֶׁעַת הַדְּחַק שֶׁשָּׁכַח לִתֵּן מִקֹּדֶם וְיָרֵא שֶׁמָּא תִּבָּקַע הַקְּדֵרָה מֵהַחֹם [ב]אֲפִלּוּ שֶׁיֵּשׁ לְהָקֵל, אַף שֶׁיְּזָהֵר לִתֵּן עַל כָּל פָּנִים קֹדֶם שֶׁקִּיעַת הַחַמָּה וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּסוֹף סִימָן רנ״ד (ס״ק נא) עַיֵּן שָׁם. אָסוּר לִכְרֹךְ בְּשַׁבָּת קְדֵרָה עִם מַאֲכָל חַם בְּכָרִים וּכְסָתוֹת אִם הוּא תְּחִלַּת הַטְמָנָה, אֲבָל חֲזָרָה מֻתָּר, וְכָל זֶה דַּוְקָא אִם הוּא בְּאוֹתָהּ קְדֵרָה שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ, אֲבָל אִם פִּנָּה לִקְדֵרָה אַחֶרֶת מֻתָּר לִכְרֹךְ הַקְּדֵרָה הַהִיא:

א (א) מְצָוָה וְכו׳. מִפְּנֵי כְּבוֹד הַשַּׁבָּת, וּמִכָּל מָקוֹם (פ) אֵין זֶה חוֹבָה גְּמוּרָה וְהַמְקַיְּמָהּ מְקֻבָּל עָלָיו שָׂכָר וְשֶׁאֵינוֹ מְקַיְּמָהּ (ב) אֵינוֹ נֶעֱנָשׁ עָלֶיהָ. וּמְאֹד יֵשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא יָבֹא עַל יְדֵי מִצְוַת הָרְחִיצָה לְחַשֵּׁשׁ חִלּוּל שַׁבָּת, וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים הָרְבֵּה נִכְשָׁלִין בָּזֶה בִּימֵי הַחֹרֶף כְּשֶׁהַיָּמִים קְצָרִים שֶׁיּוֹשְׁבִין כִּמְעַט עַד שֶׁחֲשֵׁכָה, וְאַף אִם גָּמַר אֶת עַצְמוֹ הָרְחִיצָה בְּהָתֵּר גַּם כֵּן מְזֻדָּמִין אִסּוּר לְיָדוֹ שֶׁפְּעָמִים הוּא סוֹרֵק אֶת רֹאשׁוֹ בַּסּוֹף, שֶׁהִיא מְלָאכָה דְּאוֹרַיְיתָא בְּשַׁבָּת. גַּם מָצוּי שֶׁאַחַר גְּמַר כָּל הַפְּעֻלּוֹת סוֹחֵט הָאֲלוּנְטִית מֵהַמַּיִם שֶׁנִּבְלַע בּוֹ וְהוּא בִּכְלַל מְכַבֵּס וּכְמוֹ שֶׁיְּבֹאַר לְקַמָּן בְּסִימָן ש״ב (ס״ק לט אות ב). וְרָאוּי לְכָל מִי שֶׁנָּגַע יִרְאַת הַשֵּׁם בְּלִבּוֹ לִמְנֹעַ אֶת הָעָם מִזֶּה וּזְכוּת הָרַבִּים יִהְיֶה תָּלוּי בּוֹ וְגַם כְּדַי שֶׁלֹּא יִתְפַּשׂ חֹם וְשָׁלוֹם בַּעֲוֹנָם, וְכַיָּדוּעַ מַאֲמַר חַזַ״ל (שבת נד:) כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְמִחוֹת בְּאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ וְאֵינוֹ מוֹחֶה נִתְפָּס בַּעֲוֹן אַנְשֵׁי בֵּיתוֹ, וְכָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְמִחוֹת בְּאַנְשֵׁי עִירוֹ וְאֵינוֹ מוֹחֶה נִתְפָּס בַּעֲוֹן אַנְשֵׁי עִירוֹ: (ב) לְרָחֵץ. וְגַם (ג) עַל הַנָּשִׁים שַׁיָּךְ מִצְוַת רְחִיצָה. וּבִימֵי הַחֹרֶף שֶׁהַיָּמִים קְצָרִים וְאֵין לָהֶם פְּנַאי, יְקִימוּ מִצְוַת הָרְחִיצָה בִּפְנֵיהֶם וִידֵיהֶם, וְאַף לָאֲנָשִׁים דַּי בָּזֶה כְּשֶׁאֵין לָהֶם פְּנַאי, וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א): (ג) כָּל גּוּפוֹ. הֵינוּ (ד) בְּחַמִּין: (ד) וְרַגְלָיו. [ג]וְכֵעֵין אֵין נוֹהֲגִין לְזָהֵר בָּזֶה, וְאָפְשָׁר דְּדַוְקָא בִּמְדִינוֹתֵיהֶם שֶׁהָיוּ רְגִילִין לֵילֵךְ יָחֵף וְדַרְכָּן לִרְחֹץ בְּמַיִם מִפְּנֵי הָאָבָק וְהָעָפָר מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּמְדִינוֹתֵינוּ, וּכְעֵין זֶה כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים לְעֵיל בְּסִימָן ד׳ בְּאֵשֶׁל אַבְרָהָם סָעִיף קָטָן א׳ עַיֵּן שָׁם: (ה) בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וְהוּא הַדִּין בְּכָל זֶה בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, אֲבָל בְּיוֹם חֲמִישִׁי לֹא הֲוֵי יְקִירֵיהּ דְּשַׁבָּת (ה) אֶלָּא אִם כֵּן אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִרְחֹץ בְּעֶרֶב שַׁבָּת אֲז כְּכָל כַּמָּה דְּמִקָּרֵב לְשַׁבָּת טְפֵי מְעָלֵי, וְכֵן לְעִנְיַן לְהִסְתַּפֵּר: (ו) בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וּבְיוֹם חֲמִישִׁי מְקַפְּדִין שֶׁלֹּא לִטֹּל מִפְּנֵי שֶׁהַצִּפָּרְנַיִם מַתְחִילִין לַחֲזֹר וְלִצְמֹחַ בְּיוֹם שְׁלִישִׁי לְגִלּוּחָן (ו) וְאִם כֵּן אֵין זֶה תִּקּוּן כְּבוֹד שַׁבָּת שְׁחוֹזֵר לְצֵאת. יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁלֹּא לְקַץ צִפָּרְנֵי הַיָּדַיִם וְרַגְלַיִם בְּיוֹם אֶחָד, וְאֵין לְקַץ אֶלָּא בְּעֶרֶב שַׁבָּת אוֹ בְּעֶרֶב יוֹם טוֹב, וְהַנּוֹכֵן שֶׁיְּקַץ מִן הָרַגְלַיִם בְּיוֹם חֲמִישִׁי וּמִן הַיָּדַיִם בְּיוֹם שִׁשִּׁי וּמִן הַיָּדַיִם בְּיוֹם שִׁשִּׁי [מַגֵּן אַבְרָהָם (ריש הסימן)]. אִיתָא בַּגְּמָרָא (מו״ק יח.) הַשּׁוֹרֵף צִפָּרְנַיִם חָסִיד, קוֹבְרָן צַדִּיק, זוֹרְקָן רָשָׁע, שָׁמָּא תַּעֲבֹר עֲלֵיהֶן אִשָּׁה מְעֻבֶּרֶת וְתַפִּיל, וְלָכֵן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ דִּלְא שְׁכִיחִי נָשֵׁי אוֹ בֵּית הַמָּרְחָץ שֶׁעֲשׂוּי רַק לְהַרְחֲצַת הָאֲנָשִׁים לְחוּד, מֻתָּר לִזְרֹק. גַּם אִיתָא שָׁם בַּגְּמָרָא דְּאֵין בְּכֹחָן לְהַזִּיק רַק בְּדוּכְתָּא דִּנְפִילִי, אֲבָל אִי כְּנִישׁ לְהוּ בְּתַר הָכִי וְשָׁדֵי לְהוּ לַאֲבָרֵי לַיִת לָן בָּהּ. וְכָתַב בְּפֵרוּשָׁה סִימָן רמ״א (סק״ד) מִכָּאן דְּאִם חָתַךְ בְּבֵיתוֹ בְּמָקוֹם דִּשְׁכִיחִי נָשֵׁי לְעֵיל בְּסִימָן (סי׳ רנד שעה״צ ס״ק מט) מ״ש בזה. ג] ובשו״ע הרב (ס״א) כתב: מצוה לרחוץ כל גופו לכתחלה בערב שבת בחמין מפני כבוד השבת ואם אי אפשר לו ירחץ פניו ידיו ורגליו בחמין. ד] ובשו״ע הרב (ס״א) לא הזכיר לחוף בחמין.

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (פ) גְּמָרָא (כה:): (ב) דַּרְכֵי מֹשֶׁה (אות א): (ג) עֲטָרַת זְקֵנִים (סק״א): (ד) דְּרָאִית הַשּׁוּר הוּא מִמַּה דְּאִיתָא שָׁם בַּגְּמָרָא עָשִׂיתִי טוֹבָה (איכה ג יז) זוֹ בֵּית הַמֶּרְחָץ וְסָבַר דְּאַשַּׁבָּת קָאֵי, וְכֵן מַשְׁמַע בְּחִדּוּשֵׁי מַהֲרַ״שָׁ (ח״א ד״ה ותזנח) וּבְאֵר הַגְּרָ״א, וּסְתָם מֶרְחָץ הוּא שֶׁל חַמִּין: (ה) רַשַׁ״ל (בהגהותיו לטור) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ו) אֵלִיָּה רַבָּה (סק״ה):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הַגָּה: וְאִם הָיוּ שַׁעֲרוֹת רֹאשׁוֹ גְּדוֹלוֹת, מִצְוָה (ז) לְגַלְּחָן (אור זרוע פרק אלו מגלחין). וּכְשֶׁנּוֹטֵל צִפָּרְנָיו (ח) לֹא יִטֹּל וְסִפֵּר חַיֵּי עוֹלָם. ד שבת ל"ד (ע"א).
אוֹתָן כְּסִדְרָן. וְיַתְחִיל בִּשְׂמאל (ג) בַּקָּמִיצָה, וּבִימִין בָּאֶצְבַּע. וְסִימָן לָזֶה, דִּבְהֵג"א בִּשְׂמאל, וּבִדְאֶג"ה בִּימִין (אבודרהם (סדר נטילת ציפורנים) וספר המוסר (פ"ד קול הסכלה עמ' קיט)): ב [ד]כְּשֶׁיִּהְיֶה (ט) סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה יִשְׁאַל לְאַנְשֵׁי בֵּיתוֹ (י) בִּלְשׁוֹן
רַכָּה (יא) עִשָּׂרְתֶּם (ד) (יב) עֲרַבְתֶּם [*] (יג) הִפְרַשְׁתֶּם חַלָּה, וְיֹאמַר לָהֶם (יד) הַדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מְעַשְּׂרִים, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר עִשַּׂרְתֶּם (טור):

רסא זְמַן הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת לְשַׁבָּת. וּבוֹ ד' סְעִיפִים:

א א[א]סָפֵק חֲשֵׁכָה, וְהוּא (ס) (א) * בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, (וְהֵינוּ כְּדֵי שִׁעוּר הִלּוּךְ שִׁלְשָׁת רְבָעֵי מִיל (ב) אַחַר שְׁקִיעַת א שבת ל"ד (ע"א).
הַחַמָּה (טור בסימן רצ"ג וכדלקמן סוף סעיף ב'), וְשִׁעוּר מִיל הוּא שְׁלִישׁ שָׁעָה פָּחוֹת חֵלֶק שְׁלִשִּׁים), (ג) אֵין מְעַשְּׂרִין
(ד) אֶת הַוַּדַּאי, (ג) (ה) * וְאֵין מַטְבִּילִין * אֶת הַכֵּלִים, (ו) * וְאֵין מַדְלִיקִין אֶת הַנֵּרוֹת, (ז) וְאֵין מְעָרְבִין

בְּאֵר הֵיטֵב

תּוֹלַעַת יַעֲקֹב (סדר השבת אות ג): (ג) בִּקְמִיצָה. וְהָאֲר"י ז"ל הָיָה מַלְעִיג עַל זֶה וְלֹא הָיָה חוֹשֵׁשׁ לְכָךְ, הַבְּנָנוֹת (דרושי סדר שבת דרוש א), וְכֵן כָּתַב בְּתַשְׁבֵּ"ץ (סי' תקס), מ"ה יֵשׁ לְזַהֵר לְכַתְּחִלָּה. מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א): ב (ד) עֲרַבְתֶּם. וְכָתַב בֵּ"ח (ס"ב) דְּצַכְשָׁו שְׁנוֹהֲגִין לְעָרֵב עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת בְּעֵד כָּל הַשָּׁנָה אֵין צָרִיךְ לוֹמַר עֲרַבְתֶּם:

א (ס) בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. וְאִם נִסְתַּפֵּק אִם הוּא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, אָסוּר. בֵּ"ח (ס"א):

(ג) וְאֵין מַטְבִּילִין. וְאִם הוּא צָרִיךְ לוֹ לְשַׁבָּת וְאֵין לוֹ אַחֵר, יָכוֹל לְהַטְבִּיל בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ הַהֶפְרֵשׁ בֵּין אַחַר לְתְנוּ לְאֵינוּ יְהוּדִי בְּמַתָּנָה, אוֹ עַל יְדֵי הַעֲרָמָה כְּגוֹן

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

מִצְוָה, שֶׁלֹּא יִהְיֶה חֲצִיצָה בְּנִטִּילַת יָדַיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּשֻׁלְחָ"ע (מסכת שבת פ"ח) לְהַזְהִיר עַל זֶה, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב דְּמִקַּר אַף בְּלֹא שִׁנּוּי עַיִן שָׁם: ב [בשו"ע] הִפְרִישָׁתֶם חַלָּה. וְאִם שָׁכַח לְהַפְרִישׁ חַלָּה בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְעָרַב פַּסַּח בְּשַׁבָּת, עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן (תקמ"ו) [תק"ו] בְּמֶגֶן אַבְרָהָם שָׁם (סק"ח) כְּיצַד יַעֲשֶׂה, וְעַיֵּן בְּפֶנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב' סִימָן (צ"ו) [צ"ז]:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְנָפַל מִיָּדוֹ קֶצֶת צִפָּרְנָיו, יְכַבֵּד אוֹתוֹ הַמָּקוֹם וְיִזְיְנֵם מִמְּקוֹמָם וְשׁוּב לֵית לָן בָּהּ. וְהָאַלְיָה רַבָּה (סק"ז) כָּתַב דְּאִפְשָׁר דְּדַוְקָא כְּשֶׁהִשְׁלִיכָן חוּץ לַחָדֶר הֲוֵי שִׁנּוּי מָקוֹם. וְיֵשׁ לְטַל יָדַיִם אַחַר גְּלוּחַ הַצִּפָּרְנַיִם וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ד' (סי"ח): (ז) לְגַלְּחָן. בְּתַעַר אוֹ בְּמִסְפָּרַיִם, וְהַשַּׁעַם (ו) כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס לְשַׁבָּת כְּשֶׁהוּא מְגֻלָּח. יֵשׁ מְקוֹמוֹת (מ) שֶׁאֵין מְגַלְּחִין וְאֵין נוֹטְלִין צִפָּרְנַיִם בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ אֶפְלוּ חָל בְּיוֹם עֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶשׁ כִּי כֵן צִוָּה רַבִּי יְהוּדָה חָסִיד (סי' מח): (ח) לֹא יִטֹּל וְכוּ'. בְּתַשְׁבֵּ"ץ (סי' תקס) כְּתוּב שֶׁמְּהַרַ"ם לֹא דִקְדֵּק בָּזֶה וְכֵן כָּתְבוּ עַל הָאֲר"י (שער הכוונות דרושי סדר שבת דרוש א), מִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לָזָהֵר לְכַתְּחִלָּה [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"א)]: ב (ט) סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה. הֵינוּ קֹדֶם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת בְּעוֹד וַדַּאי יוֹם וְשֶׁיִּהְיֶה בּוֹ עוֹד שֶׁהוּת לְהוֹסִיף מֵחֹל עַל הַקֹּדֶשׁ. וְהַשַּׁעַם שֶׁמְּאַחֵר מִלִּשְׁאֹל עַד עַתָּה (ט) כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְשְׁעוּ וְיֹאמְרוּ עֲדַיִן יֵשׁ שְׁהוּת: (י) בִּלְשׁוֹן רַכָּה. כִּי הֵיכִי (י) דְּלִיקַבְּלוּ מִנַּיְיהוּ. וּלְעוֹלָם אַל יַטִּיל אָדָם אֵימָה יְתֵרָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שֶׁמִּתּוֹךְ הַיִּרְאָה הֵם מְחַלְּלִין שַׁבָּת, וּמַאֲכִילִין לָאָדָם דָּבָר הָאָסוּר לוֹ, וּבָאִין לִידֵי כַּמָּה עֲבֵרוֹת: (יא) עִשַּׂרְתֶּם וְכוּ'. דְּכָל הָנֵי אֵין יָכוֹל לַעֲשׂוֹתָם אַחַר כָּךְ בְּשַׁבָּת לְכָךְ יְזָרֵז אוֹדוֹתָם בְּעֶרֶב שַׁבָּת: (יב) עֲרַבְתֶּם. וּבִמְקוֹמוֹת (מ) שֶׁאֵין דָּרְךָ לְהַנִּיחַ עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת כִּי אִם מֵעֶרֶב פֶּסַח, וְגַם עֵרוּבֵי תְּחוּמִין אֵין דַּרְכּוֹ לְהַנִּיחַ, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר זֶה: (יג) הִפְרַשְׁתֶּם חַלָּה. א]וְכֵעֵת אֵין נוֹהֲגִין לִשְׁאֹל זֶה. וְעַיֵּן בְּתַשׁוּבַת כְּנֶסֶת יְחֶזְקֵאל סִימָן (ק"ג) [כ"ג] שֶׁכָּתַב טַעַם לָזֶה, אַף בְּעֶרֶב פֶּסַח בְּוַדַּאי צָרִיךְ לִשְׁאֹל, וְאִם חָל בְּשַׁבָּת צָרִיךְ לִשְׁאֹל בְּעֶרֶב שַׁבָּת, עַיֵּן שָׁם: (יד) הַדְלִיקוּ וְכוּ'. בְּפַ"ח תַּחַת הַה"א בְּלָשׁוֹן צִוּוּי, דְּאֵין שַׁיָּךְ שְׁאֵלָה דְּהָא רוֹאֶה שֶׁלֹּא הֻדְלַק [רַ"שׁ" (לד. ד"ה ערבתם)]. וְהוּא הַדִּין (יט) שֶׁיְּזַהִירֵם שֶׁיִּפְסְקוּ מִלַּעֲשׂוֹת מְלָאכָה, (יג) וְאִם הוּא אָן בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ אוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר צָרִיךְ לִשְׁלֹחַ אַחֵר שֶׁיַּזְהִירֵם לָזֶה:

א (א) בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. וְאִם נִסְתַּפֵּק (ס) אִם הִגִּיעַ הַזְּמַן לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת גַּם כֵּן אָסוּר: (ב) אַחַר שְׁקִיעַת הַחַמָּה. הֵינוּ אַחַר סוֹף שְׁקִיעָה, דִּלְדַעַת הַתּוֹסָפוֹת וְהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ נִמְשָׁךְ מִתְּחִלַּת הַשְּׁקִיעָה עַד סוֹפָהּ יוֹתֵר מִשְּׁלִשָׁה מִילִין וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ב' וְאַחַר כָּךְ מַתְחִיל הַזְּמַן דְּבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת, וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן כ': (ג) אֵין מְעַשְּׂרִין. אֲפִלּוּ (ס) בְּמֵעֲשֵׂר פֵּרוֹת דְּהֲוֵי דְּרַבָּנָן: (ד) אֶת הַוַּדַּאי. דְּהֲוֵי לֵיהּ כִּסְתָמָן, וְהוּא הַדִּין (ג) שֶׁאָסוּר לְהַפְרִישׁ חַלָּה אַף בְּחוּץ לָאָרֶץ. וְחִמּוּר חַלַּת חוּץ לָאָרֶץ יוֹתֵר מִמַּעֲשֵׂר, דִּלְעִנְיַן מַעֲשֵׂר אִם אֵין לוֹ מַה יֹּאכַל בְּשַׁבָּת תּוּ הֲוֵי לְצָרְכָּךְ מְצָוָה, וְקַיְימָא לַן דְּלֹא גָּזְרוּ עַל שְׁבוּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת לְצָרְכָּךְ מְצָוָה וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק לְקַמִּיהּ. וּלְעִנְיַן חַלָּה (ד) יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּכָל גַּוְנֵי שֶׁהֲרֵי חַלַּת חוּץ לָאָרֶץ יָכוֹל לֶאֱכֹל בְּלֹא הַפְרָשַׁת חַלָּה וּלְשַׁיֵּר מֵעֵט עַד אַחַר שַׁבָּת וּלְהַפְרִישׁ מִן הַמְשֻׁיָּר. וְלָכֵן (ה) כְּשֶׁחָל שַׁבָּת בְּעֶרֶב פֶּסַח וְלֹא הִפְרִישׁ חַלָּה מֵהַמַּצָּה בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִבְּעוֹד יוֹם, מֻתָּר לְהַפְרִישׁ אַף בְּעֶרֶב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת דְּאִי אֶפְשָׁר לֶאֱכֹל וּלְשַׁיֵּר חֲתִיכָה מִכָּל מַצָּה. וְהוּא הַדִּין אִם לֹא הִפְרִישׁ חַלָּה מִבְּעוֹד יוֹם מֵהַלֶּחֶם חָמֵץ שֶׁיֹּאכַל בְּבֹקֶר בְּשַׁבָּת: (ה) וְאֵין מַטְבִּילִין וְכוּ'. הַמְחַבֵּר הֶעְתִּיק לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה [שַׁבָּת ל"ד (ע"א)] אַף שֶׁאֵין נוֹהֲגִ עַתָּה (ו) דְּהַמִּשְׁנָה אֲיָרֵי לְעִנְיַן לְהַטְבִּיל כֵּלִים מְטַמְּאֹתָן, מִשּׁוּם דְּנַפְקָא מִנַּהּ מִזֶּה לְדִידָן לְעִנְיַן טְבִילַת כֵּלִים חֲדָשִׁים הַנִּקְחִין מִן הָאֵינוּ יְהוּדִי לְדַעַת הָאוֹסְרִים לְהַטְבִּילָן בְּשַׁבָּת כְּדִלְקַמָּן בְּסִימָן שכ"ג סָעִיף ז' דְּאָסוּר נַמִּי לְדִידְהוּ לְהַטְבִּילָן בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, וְהַשַּׁעַם (ו) מִשּׁוּם דְּנִרְאֶה כְּמְתַקֵּן אֶת הַכֶּלִי בְּיַד יְדֵי הַטְּבִילָה מַתִּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ. אֲךְ אִם הוּא צָרִיךְ לְשַׁבָּת וְאֵין לוֹ אַחֵר (מ) יָכוֹל לְטַבֵּל בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת (ט) וּלְבָרֵךְ כְּדֵיךְ: (ו) וְאֵין מַדְלִיקִין. בָּזֶה אָסוּר אֲפִלּוּ לְצָרְכָּךְ מִצְוָה שֶׁיִּתְבַּטֵּל עַל יְדֵי זֶה מִסְעוּדַת שַׁבָּת וּכְהַאי גַּוְנָא, דִּסְפֵקָא דְּאוֹרַיְיתָא הוּא. וַאֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד אִם עָשָׂה אוֹתָהּ בְּשׁוֹגֵג, וְכַמְבֹאָר בְּסִימָן שי"ח (ס"א) [פְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ח)]. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ואין מדליקין)]: (ז) וְאֵין מְעָרְבִין

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ז) אוֹר זָרוּעַ: (ס) מָגֵן אַבְרָהָם (רישׁ הסימן): ב (ע) רַ"שׁ" (לד. ד"ה עם חשיכה): (ס) אַחֲרוֹנִים: (ו) עַיֵּן בְּעוֹלַת שַׁבָּת (שם) וּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב): (ז) בֵּית יוֹסֵף לְקַמָּן בְּסִימָן שכ"ג (ד"ה ומ"ש להפריש חלה בערב שבת ועכ פסח בשבת, עיין לקמן בסימן (תקמ"ו) [תק"ו] במגן אברהם שם (סק"ח) כיצד יעשה, ועיין בפנים מאירות חלק ב' סימן (צ"ו) [צ"ז]:

א (ס) בֵּ"ח (סק"א) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"א): (ב) פְּרִי מְגַדִּים (משו"ת סק"ב): (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב): (ד) עוֹלַת שַׁבָּת (סק"א) וְאֲלִיָּה רַבָּה (סק"ב): (ה) עַיֵּן בְּעוֹלַת שַׁבָּת (שם) וּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ג): (ו) בֵּית יוֹסֵף לְקַמָּן בְּסִימָן שכ"ג (ד"ה ומ"ש אבל אסור) עַיֵּן שָׁם: (ס) ט"ז (סק"א) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ו). וְעַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (משו"ת סק"א) שֶׁמִּשְׁמַע מִנַּיְיהוּ שֶׁבִּבְיַן הַשְּׁמָשׁוֹת טוֹב יוֹתֵר שֶׁלֹּא יְחַפֵּשׂ אַחַר עֲצוֹת אֲחֵרוֹת הַמְבֹאָרוֹת לְקַמָּן בְּסִימָן שכ"ג סָעִיף ז' וּבְהַגָּ"ה שָׁם: (ע) פְּרִי מְגַדִּים (שם):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו"ע הרב (ס"ה) כתב שטוב להחמיר ולשאול גם על הפרשת חלה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah